

БИБЛИОТЕКИТЕ КАКО КЛУЧНИ ПАРТНЕРИ ВО РАЗВОЈОТ НА МЛАДИТЕ

докторанд Елена Станкоска, виш библиотекар

Национална Установа Библиотека „Григор Прличев” – Охрид

elenastankoska@hotmail.com

Апстракт:

Во услови на брз технолошки развој и сè поголема доминација на електронските медиуми, читањето и библиотеките се заборавени. Најчесто тинејџерите и средношколците ги посетуваат библиотеките во краен случај кога им е потребна лектира. Факт е дека адолесцентите сè почесто ги користат интернетот и социјалните мрежи како поинтересен и попривлечен начин отколку посета во библиотека. Денешното секојдневие е засновано на често користење на интернет и современи технологии кои на младите им овозможуваат неисцрпни можности за тоа како да го поминат своето слободно време. Иако тој начин е примамлив и лесен, често пати се покажал и опасен, доколку не се користи соодветно. Истражувањата покажуваат дека младите ретко читаат, или читаат затоа што мораат.

За пофалба е податокот дека сепак има деца кои читаат затоа што сакаат и своето слободно време со задоволство го поминуваат во библиотека. Во насока на доближување на читањето и зголемување на навиките за читање кај младите, библиотеките треба да изнајдат иновативни и интересни начини преку кои ќе ги заинтересираат средношколците и тинејџерите почесто да ја посетуваат библиотеката и да ги користат услугите кои библиотеките ги нудат. Целта на овој труд е да се посочат добрите практики кои библиотеките низ цел свет и во Македонија ги практикуваат, со цел да ги привлечат младите почесто да ги посетуваат библиотеките.

Клучни зборови: библиотека, тинејџери, адолесценти, читање, културни програми за млади.

Вовед

Младите корисници во библиотеката имаат нови и поинакви потреби и барања во однос на претходните генерации. Библиотеките играат значајна улога во животот на секој поединец, па затоа треба и да ги разберат потребите на младите и да обезбедат услуги со кои ќе ги задоволат корисничките потреби на тинејџерите. Исто така, библиотекарите имаат големо влијание при помош и избор на соодветна литература. Библиотеките треба своите програми, услуги и простор да ги прилагодат кон потребите на адолесцентите, како истите ќе бидат привлечни за нив. Библиотекарите на креативен начин треба да ги запознаат младите со сите предности кои библиотеката ги нуди и поседува, како би била почесто посетувана од оваа категорија корисници. Просторот во библиотеката пожелно е да биде уреден и наменет кон нивната возраст, односно да постои пријатна атмосфера каде младите ќе го поминуваат своето слободно време читајќи, или преку некои конкретни програми за млади, како што се разни работилници, игри итн.

Библиотеките се средиште на информации и знаење кои корисниците имаат прилика да ги користат уште од најмала возраст. Еден од проблемите со кои библиотеките се соочуваат претставува непресицно одредување и препознавање на потребите на адолесцентите. Со оглед на тоа дека младите се наоѓаат во чувствителна ситуација меѓу детството и зрелоста, препознавањето на нивните потреби бара повеќе време и внимание. Обично, постои поделба меѓу библиотечните корисници на возрасни и деца. На тој начин, тинејџерите се малку запоставени. Се јавува потреба тинејџерите да се во една посебна категорија и да им се обезбедат услови и можности спрема нивната возраст, потреби и барања. Во таа чувствителна возраст, во која децата стануваат возрасни, тешко е да се препознаат сите нивни потреби и тешко е да се пронајдат квалитетни начини за да се задоволат нивните очекувања од библиотеката.¹

Тешко е да се одреди и дефинира возрасната граница на младоста, но исто така постојат и различности во документите на Европската Унија и други национални институции. Во Република С. Македонија постои Закон за младинско учество и младински политики, според кој „млади“ се лица на возраст од 15 до 29 години.²

IFLA има посебни насоки кои се однесуваат на библиотечни услуги за млади. Меѓу другото, во насоката гласи: „На адолесцентите им треба посебно внимание, затоа што многу од нив во овој период од нивниот живот го запоставуваат доброволното читање. Библиотекарите и другите кои се запознати со нивниот психолошки и емоционален развој треба да го поттикнуваат воведувањето на адолесцентите во широкиот спектар на книгите кои се во согласност со нивните променливи интереси”.³

¹ Varga, Snježana. *Usluge narodnih knjižnica za mladež*. Filozofski fakultet, Osijek, 2016. str.6.

² <https://www.slvesnik.com.mk/Issues/862649465cf4432aadc4119f52bfd81.pdf> пристапено на 30.04.2024.

³ <https://nb.rs/wp-content/uploads/2021/10/SMERNICE-ZA-mlade.pdf> пристапено на 30.04.2024.

Во креирањето на разни облици на програми наменети за тинејџери, во трудот ќе бидат спомнати примери од земјите од регионот, Македонија и светот, со цел споделување добри практики во библиотечната дејност наменети за тинејџерите.

Споделување добри практики наменети за тинејџери во библиотеките во Република Србија

„Како да се напише (матурски) проект”

Во една јавна библиотека во Република Србија постои работилница која се однесува на припрема на младите за полагање на државна матура.⁴ Во програмата се користат публикации од фондот на библиотеката, но и онлајн извори. Работилницата претставува комбинација од предавање и презентации кои се однесуваат на учење на младите како соодветно да ги користат различните извори на информации и практичен дел со едукативни игри, задачи и вежби наменети за учесниците. Работилницата се реализира од 2006 година и опфаќа различни теми меѓу кои и видови на извори на граѓа – типологии на извори по различни критериуми и специфични начини на користење, истражување на извори и граѓа – каде и како да се пребаруваат библиотечни каталози, бази на податоци и други извори, користење и пишување наведена литература и извори – различни стилови на цитирање, биографии, форма на проектот и составни елементи. Работилницата се одвива во два дела. Учесници на работилницата се матуранти и студенти од прва година на факултет. Првиот дел претставува теоретски дел кој опфаќа предавања и презентации, а вториот дел е практичен преку кој учесниците вежбаат пребарување, сортирање и преземање извори, како физички, така и онлајн.

„Како се пишува научен труд”

Во периодот од 2002 до 2010 година во библиотеките во Србија се спровел еден програм „Како се пишува научен труд”.⁵ Оваа програма се реализирала во соработка со гимназијата, а основната идеја претставува младите корисници во библиотеката да научат како самостојно да ги користат библиотечните ресурси. Со тек на време, задачите станувале сè покомплексни. Ваков вид програми се потребни и корисни за младите во врска со нивните училишни обврски, работа или лични потреби. Оваа програма нуди можност за вклучување не само на членовите на библиотеката, туку и на сите останати заинтересирани млади.

⁴ Matijević, Milica. *Biblioteke i tinejdžeri: prikaz izabranih projekata i programa namenjenih mladima u nekim bibliotekama Srbije*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 1(2017), str.6.

⁵ Исто, стр.7.

„Младинска зона”

Еден интересен пример за работа со тинејџери претставува проектот *„Младинска зона”*. Овој проект траел од март до јуни 2015 година и се одржувал секоја недела во библиотеката. Во фокус на проектот била книжевноста, односно креативно пишување, човекови права и човековите права во книжевноста и уметноста. Активностите се одвивале низ неколку фази. Во книжевната работилница младите еден на друг ги претставувале собраните информации од биографиите на авторите, разменуваале мислења и лични доживувања за некоја прочитана книга или дело, а потоа писателите претставувале инспирација за идна креативна книга или дело. Во рамки на работилницата за човекови права и слободи на младите се разгледувале теми како што се животни вредности, успешна конверзација, јазик, разбирање, човекови права и слободи.⁶

„Поетска работилница”

Во 2000 година почнала со работа *„Поетска работилница”*, која во почетокот вклучила деца од предучилишна возраст. Меѓутоа, набрзо по реализација на првите работилници наменети за деца од повисоките класови, во истата работилница се вклучиле и средношколци. Работата со средношколците подразбирала добра комуникација со членовите во групата и со раководителот на проектот. Целта на оваа работилница е библиотеката на тинејџерите и младите да им овозможи прилика да ја презентираат својата креативност, како и креативно и квалитетно да го поминат своето слободно време. Како дел од активностите во оваа работилница се часови на креативно пишување, ликовни и стрип работилници, драмски претстави и перформанси, рецитирање, работилници за анимација итн.⁷

„Стиховизија”

Од 2009 година една библиотека организирала натпревар во рецитирање на странски јазик за ученици од средните училишта. Планот бил покрај натпреварувачки дух кај младите да има и забавен карактер. Целта била да се анимираат средношколците со динамичен, современ и интерактивен пристап на традиционални културни вредности, создавање навика за читање кај тинејџерите, поттикнување на учење на странски јазици и книжевности, запознавање со културните вредности и разноликости, дијалог меѓу различните култури и развивање толеранција на мултикултурализмот. Главната идеја на овој проект била на младите да им се пружи прилика да учествуваат во посебна, само за

⁶ Sabo, Svetlana. Tinejdžeri u otvorenoj i kreativnoj biblioteci – Free2Choose. // Tinejdžeri zahtevni korisnici i biblioteke za nove generacije: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Lazarevcu 15. i 16. septembra 2015. / prir. Milica Matijević. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović”, 2015. Str. 166.

⁷ Georgiev, Elizabeta. Radionica osmeha: 15 godina Pesničke radionice Narodne biblioteke „Detko Petrov” u Dimitrovgradu. Dimitrovgrad: Narodna biblioteka „Detko Petrov”, 2015. Str. 65.

нив креирана програма, да се заинтересираат за нови начини на креирање и создавање, да имаат можност да го покажат своето знаење и талент, но и најважен дел е секако да се дружат во кругот на книгите и библиотеката. За овој натпревар во просек се пријавувале 120 учесници, кои учествувале на 17 странски јазици.⁸

„Update – библиотека за млади и помлади возрасни лица”

Оваа идеја се заснова на можноста на примена на бесплатни и лесно достапни компјутерски програми како што се Gimp – за обработка на фотографии, Audacity – за обработка на звук и Movie Maker – за монтирање филмови. Со помош на овие програми, младите можат да поминат квалитетно време во библиотеката и притоа можат да научат како да снимаат кратки фото-филмови. Потоа, снимените дигитални филмови се користеле во разни намени, како на пример за прикажување на значајни настани на часот по историја, мајчин јазик, прикажување панорама на градот во кој се наоѓа библиотеката и училиштето на часот по географија, за претставување на некое уметничко дело на часот по ликовно итн.⁹

„Култура одблиску”

Покрај сите предности кои библиотеките ги нудат, тие овозможуваат и виртуелни прошетки. Во рамки на програмата „Култура одблиску” на учениците од прва година од средно училиште им било овозможено од детското одделение во библиотеката „Његош” да одат во една виртуелна прошетка и да ги видат најпознатите светски библиотеки и музеи. На тој начин младите можат да прават споредба и да имаат поодговорен однос кон роднокрајното и национално културно наследство. Нивната домашна работа се состоела од тоа самостојно или со помош на библиотекарите да изберат одредена дестинација и во домашен амбиент да продолжат да истражуваат за човечките достигнувања или културни и архитектонски вредности.¹⁰

⁸ Živanović, Biljana; Jelena Jeremić. Tinejdžeri u smederevskoj biblioteci – Stihovizija. // Biblioteke i tinejdžeri: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Pirotu 11-12. oktobra 2012. godine / urednici Elizabeta Georgiev i Nadica Kostić. Piro: Narodna biblioteka Piro; Dimitrovgrad: Narodna biblioteka „Detko Petrov“, 2013 Str. 63.

⁹ Matijević, Milica. Biblioteke i tinejdžeri: prikaz izabranih projekata i programa namenjenih mladima u nekim bibliotekama Srbije. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 1(2017), str.9.

¹⁰ Jeremić, Slađana. Internetom do znanja. // Tinejdžeri – zahtevni korisnici i biblioteke za nove generacije: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Lazarevcu 15-16. sep tembra 2015. godine / priredila Milica Matijević. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović“, 2015. Str. 176.

„Ноќ со книга”

Оваа работилница имала замисла по повод завршувањето на училишната година, младите во библиотека во попладневните или ноќни часови да се поврзат на Скајп и да разговараат за книгата која ја прочитале, а која кај нив оставила посебен впечаток. Проектот започнал да се одвива во периодот од 2015 година.¹¹

„Јадачи на книги”

Прв библиотечен блог за млади во Република Србија. Бил промовиран и под називот „Единствено претерување кое не е на одмет”. За кратко време овој блог станал многу популарен кај младите и е погоден за млади чија возраст е од 15-25 години. Темите кои ги опфаќа се различни, но во принцип сите содржат препораки за книги.¹²

Споделување добри практики наменети за тинејџери во библиотеките во Канада

„Teen Advisory Group (TAG)”

Во Канада, библиотеките се активно вклучени во креирање на услуги за младите и тинејџерите. Еден конкретен пример е програмата „Teen Advisory Group (TAG)”¹³ која се извршува во различни библиотеки ширум Канада. Програмата TAG обично вклучува група од тинејџери кои се ангажираат во библиотеката како консултанти и советници. Притоа, тие имаат можност да ја обликуваат понудата на библиотеката за своите врстници. Обично, станува збор за предлози за книги, филмови, музика и други предлози кои би им се допаднале на нивната возрасна група, како и идеи за активности кои ќе ги задоволат нивните интереси. Преку овој вид на програми, библиотеките во Канада го поттикнуваат активното учество на тинејџерите во креирање на својата заедница, но во исто време им овозможуваат да ги истражат своите интереси и да ги развиваат вештините како што се тимско работење, комуникација, управување со проекти итн. Ваквата вклученост на младите во креирање политики во библиотеката создава трајни врски меѓу библиотеките и младите, а преку овој начин младите стануваат посветени корисници на библиотечни услуги и ресурси.

¹¹ Ivanković, Bernadica. Provedi noć sa knjigom. // Tinejdžeri – zahtevni korisnici i biblioteke za nove generacije: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Lazarevcu 15-16. septembra 2015. godine / priredila Milica Matijević. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović”, 2015. Str. 19

¹² Matijević, Milica. *Biblioteke i tinejdžeri: prikaz izabranih projekata i programa namenjenih mladima u nekim bibliotekama Srbije*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 1(2017), str.11.

¹³ <https://www.vpl.ca/program/teen-advisory-group> пристапено на 01.05.2024.

„Digital Innovation Hubs“

Друг пример за креативна услуга за младите во Канада е програмата „Digital Innovation Hubs“ (Дигитална иновативна заедница)¹⁴, која се нуди во некои библиотеки во големите канадски градови како што се Торонто, Ванкувер, Монреал и други. Дигиталните иновативни заедници обезбедуваат простории и ресурси за младите да можат да истражуваат и да се занимаваат со нови технологии, како на пример 3D принтери, роботика, виртуелна реалност, програмирање и сл. Овие програми се креирани со цел да се поттикнат младите да развиваат вештини во некои области кои вклучуваат технологија и иновација. Во ваквите заедници, младите имаат можност да учат од искусни ментори, да ги развиваат своите идеи и да се вклучат во општеството и заедницата на иноватори. Исто така, овие програми ги поттикнуваат младите да се занимаваат со наука, технологија, инженерство, математика итн.

Овој вид на услуги во канадските библиотеки дава можност за практично учење и креативно изразување, што резултира со поттик младите во иднина да бидат активни учесници во дигиталната ера и да ги искористат своите таленти и идеи за креативни проекти.

Споделување добри практики наменети за тинејџери во библиотеките во Соединетите Американски Држави

„Teen Advisory Boards (TAB)“

Многу библиотеки во САД имаат програми наречени „Teen Advisory Boards (TAB)“¹⁵, каде што тинејџерите се ангажираат како креативни создатели на програми за библиотеките. Нивните идеи најчесто се однесуваат на предлози за книги, настани, активности и услуги кои ги привлекуваат нивните вршници.

„Digital Media Labs“

Голем дел од библиотеките во Америка нудат Digital Media Labs¹⁶ каде младите можат да се занимаваат со интересни и креативни проекти во разни области како на пример аудио, видео, фотографија, дизајн, програмирање и дигитална уредничка работа. Овие лаборатории ги поддржуваат младите во нивните технолошки начини на изразување.

¹⁴ <https://www.torontopubliclibrary.ca/using-the-library/computer-services/innovation-spaces/> пристапено на 01.05.2024.

¹⁵ <https://www.denverlibrary.org/teen/tab> пристапено на 01.05.2024.

¹⁶ <https://www.icpl.org/services/digital-media-lab> пристапено на 01.05.2024.

„Summer Reading Programs“

Библиотеките во САД често пати организираат летни програми за читање наменети за деца, тинејџери и млади, но програмите нудат можност да земат активно учество и возрасни лица. Овој вид на програми ги поттикнуваат учесниците да читаат книги во текот на летните месеци и често нудат различни стимулации и награди за учеството.¹⁷

„STEAM Programming“

Американските библиотеки организираат програми и работилници во областа на STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, and Math)¹⁸ наменети за деца и за млади. Овие програми се одлична можност да се промовираат вештини што можат да ги подготват децата и младите за креативно, научно и колаборативно размислување за рано учење, за тинејџери, а исто така постои можност да се позајмат разни детски несекојдневни комплети и тоа за инженерство, комплет за гледање ѕвезди со телескоп, комплет за градење, изработка на работи и други интересни услуги и можности.

Споделување добри практики наменети за тинејџери во библиотеките во Италија

„Laboratori per ragazzi“

Библиотеките во Италија нудат „Laboratori per ragazzi“¹⁹ или лаборатории за млади каде што тинејџерите можат да учествуваат во различни креативни активности, како што се музика, театар, сликарство и други изрази на уметност.

„Circoli di lettura per ragazzi“

Италијанските библиотеки често организираат „Circoli di lettura per ragazzi“²⁰ или читачки клубови за млади, каде тинејџерите можат да разговараат за книги, да споделуваат мислења и искуства и да го развиваат интересот за читање книги и користење на услугите кои библиотеките ги нудат.

¹⁷ <https://lexcolibrary.com/programs/summerreading/> пристапено на 01.05.2024.

¹⁸ <https://www.nypl.org/remote-learning-resources/steam> пристапено на 01.05.2024.

¹⁹ <https://congliadolescenti.it/perche-un-laboratorio/laboratori-per-i-ragazzi/laboratori-creativi/> пристапено на 01.05.2024.

²⁰ <https://www.bibliotechediroma.it/opac/news/i-circoli-di-lettura-di-biblioteche-di-roma/27504> пристапено на 01.04.2024.

Споделување добри практики наменети за тинејџери во библиотеките во Скандинавија

Земјите како Шведска, Норвешка и Финска имаат богато наследство на одржливост и еколошки активизам, па библиотеките во тие земји често се ангажираат во образовни програми за заштита на животната средина. Еден конкретен пример за библиотека во Скандинавија која се ангажира во образовни програми на животната средина е Stadsbiblioteket Geteborg, Шведска. Градската библиотека во Гетеборг е позната по своите иновативни и едукативни програми за различни возрастни групи, вклучувајќи ги и младите и тинејџерите. Библиотеката се ангажира во разни активности и настани за заштита на животната средина и зголемување на еколошката свест. Програмите вклучуваат работилници за рециклирање и користење на обновливи извори на енергија, настани за еко-образование и акции за заштита на природата.

Преку овие активности младите се поттикнуваат да станат активни учесници во одржливиот развој и заштита на животната средина.²¹

Споделување добри практики наменети за тинејџери во библиотеките во Македонија

„Тин лето во библиотека”

Проектот *„Тин лето во библиотека”* организиран од страна на Националната Установа – Универзитетска библиотека „Св.Климент Охридски” – Битола опфаќа неколку работилници со деца од 8 до 18 годишна возраст. Работилниците „Книга и филм за тинејџери”, „Видео игри”²² и др. се реализирале за време на летните одмори, а целта на проектот е децата да се анимираат за време на летните одмори, повеќе да читаат и да ја посетуваат библиотеката.

„Друштвени игри за тинејџери, адолесценти и возрастни”

Библиотеката „Гоце Делчев” од Валандово вовела нова услуга наменета за своите корисници. Станува збор за услугата *„Друштвени игри за тинејџери, адолесценти и возрастни”*.²³ Интересот за користење на овие услуги од страна на младите бил голем.

Бесплатно е-списание за деца

Во Македонија важно е да се спомене дека постои списание во електронска верзија наменето за деца.²⁴ Списанието нуди голем број книжевни, забавни, но и едукативни

²¹ <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/stadsbiblioteket> пристапено на 01.05.2024.

²² http://old.nuub.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=1674:2019-07-31-10-51-21&catid=55:2009-03-03-08-10-23&Itemid=58 пристапено на 01.05.2024.

²³ <https://valandovo.mk/2019/08/09/drushtveni-igri-za-tinejdheri-adolestsenti-i-vozasni-ushte-edna-nova-usluga-na-valandovskata-biblioteka/> пристапено на 01.05.2024.

²⁴ <https://espisanie cudnasuma.wordpress.com/> пристапено на 01.05.2024.

содржини за читање наменети според возраста на децата, како гатанки, бајки, раскази. Секојдневно се објавуваат дела на познати македонски писатели и содржините се збогатуваат со многу корисни и едукативни материјали.

Заклучок

Библиотеките како институции со вековна историја, претставуваат простори на знаење и култура. Сепак, во ера на дигитална револуција кога пристапот до информации е многу лесен, библиотеките треба да се сметаат како непроценливи ресурси за развој на младите.

Библиотеките се место каде се чува и промовира книжевното наследство. За младите лица, овие институции се претвораат во магични портали кои нудат можности за откривање нови светови и искуства кои можеби никогаш не би ги искусиле преку други институции и начини. Читањето на класични дела или современи автори ги стимулира младите да размислуваат критички, да развиваат емпатија и да ја откриваат својата креативност. Библиотеките денес се иновативни центри за учење и развој, каде младите можат да најдат ресурси и поддршка за нивните академски и лични цели. Од компјутерски лаборатории и пристап до онлајн бази на податоци, до образовни програми и работилници, библиотеките нудат различни начини за учење и напредок. Воедно, библиотеките служат и како средишта за заедницата, на начин што организираат настани, дебати, книжевни клубови и други активности кои ги поттикнуваат младите да споделуваат идеи и искуства.

За да ги задржат младите како активни корисници, библиотеките мора да се приспособат кон потребите и очекувањата на оваа категорија корисници. Дигиталната достапност е нешто што младите очекуваат и што библиотеките треба да го обезбедат. Онлајн каталози, е-книги, виртуелни настани и други технолошки иновации, обезбедување доволно простор во библиотеката за нивни потреби, организирање настани и активности со цел да се вклучат активно во истите итн. се нешто што може да ги привлече и задржи младите корисници.

Споделувањето добри практички во библиотечната дејност во однос на младите лица е потребно како би дошло до подобрување на услугите и истото помага во идентификација на најефикасните начини за обезбедување услуги за младите. Споделувањето на добри практики стимулира иновација и креативност во развивање услуги за млади преку размена на идеи и уникатни програми што ги задоволуваат потребите на младите, овозможува ефикасно користење на ресурсите и ги зајакнува заедниците во кои библиотеките функционираат.

Користена литература

1. Varga, Snježana. *Usluge narodnih knjižnica za mladež*. Filozofski fakultet, Osijek, 2016.
2. Georgiev, Elizabeta. Radionica osmeha: 15 godina Pesničke radionice Narodne biblioteke „De tko Petrov“ u Dimitrovgradu. Dimitrovgrad: Narodna biblioteka „Detko Petrov“, 2015.
3. Živanović, Biljana; Jelena Jeremić. Tinejdžeri u smederevskoj biblioteci – Stihovizija. // Bib lioteke i tinejdžeri: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Pirotu 11-12. oktobra 2012. godine / urednici Elizabeta Georgiev i Nadica Kostić. Piroto: Narodna biblioteka Piroto; Dimitrovgrad: Narodna biblioteka „Detko Petrov“, 2013.
4. Ivanković, Bernadica. Provedi noć sa knjigom. // Tinejdžeri – zahtevni korisnici i biblioteke za nove generacije: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Lazarevcu 15-16. septembra 2015. godine / priredila Milica Matijević. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović“, 2015.
5. Jeremić, Slađana. Internetom do znanja. // Tinejdžeri – zahtevni korisnici i biblioteke za nove generacije: zbornik radova sa međunarodnog stručnog skupa održanog u Lazarevcu 15-16. sep tembra 2015. godine / priredila Milica Matijević. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović“, 2015.
6. Matijević, Milica. *Biblioteke i tinejdžeri: Prikaz izabranih projekata namenjenih mladima u nekim bibliotekama Srbije*. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 60, 1(2017), 193-204.
7. Mrvčić, Lorena. *Kako knjižničari pomažu djeci i mladima u svjetu novih medija*. Filozofski fakultet, Rijeka, 2017.
8. Sabo, Svetlana. Tinejdžeri u otvorenoj i kreativnoj biblioteci – Free2Choose. // Tinejdžeri zahtevni korisnici i biblioteke za nove generacije: zbornik radova sa međunarodnog stručnog sku pa održanog u Lazarevcu 15. i 16. septembra 2015. / prir. Milica Matijević. Lazarevac: Biblioteka „Dimitrije Tucović“, 2015.

Електронски извори:

1. <https://www.slvesnik.com.mk/Issues/862649465cf4432aadcb4119f52bfd81.pdf>
2. <https://nb.rs/wp-content/uploads/2021/10/SMERNICE-ZA-mlade.pdf>
3. <https://www.vpl.ca/program/teen-advisory-group>
4. <https://www.torontopubliclibrary.ca/using-the-library/computer-services/innovation-spaces/>
5. <https://www.denverlibrary.org/teen/tab>
6. <https://www.icpl.org/services/digital-media-lab>
7. <https://lexcolibrary.com/programs/summerreading/>
8. <https://www.nypl.org/remote-learning-resources/steam>
9. <https://congliadolescenti.it/perche-un-laboratorio/laboratori-per-i-ragazzi/laboratori-creativi/>
10. <https://www.bibliotechediroma.it/opac/news/i-circoli-di-lettura-di-biblioteche-di-roma/27504>

11. http://old.nuub.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=1674:2019-07-31-10-51-21&catid=55:2009-03-03-08-10-23&Itemid=58
12. <https://valandovo.mk/2019/08/09/drushtveni-igri-za-tinejdheri-adolestsenti-i-vozasni-ushte-edna-nova-usluga-na-valandovskata-biblioteka/>
13. <https://espisanie cudnasuma.wordpress.com/>
14. <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/stadsbiblioteket>

Неколку добри практики за да ја направите вашата училишна библиотека место за радост

Катарина Марковска-Саздова
Библиотекар-советник
НУ НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје, РС Македонија
меил: kalina_km@yahoo.com

Апстракт

Во овој труд би сакала да посочам неколку добри и веќе испробани светски практики, некои интересни моменти кои ќе ја направат поинтересна и кои ќе допринесат за успешност на нашата (вашата) библиотека не само како место за читање, туку и за откривање на нови работи, за нови дружења, место за уживање, место за радост на секој еден посетител.

Клучни зборови

Практики, предизвици, новитети, продуктивност, училишни библиотеки

Вовед

Денес библиотекарството, а и самите ние како библиотекари се соочуваме со многу предизвици над кои немаме контрола, а најочигледни се забраните и ограничувањата на книгите, неможноста за набавка на сите интересни наслови итн. Во ова време на несигурност и промени, најпродуктивното нешто што ние библиотекарите можеме да го направиме е да се фокусираме на она што го имаме, а тоа се: нашите простори, нашите програмски понуди и нашата единствена способност да донесеме радост во учењето на учениците и студентите.

Јасни и практични упатства за училишните библиотекари

За да направиме самопроверка на нашата програма за работа и библиотека, најдобро е да ги прегледаме најдобрите практики на библиотеката. Размислувајќи на темава, пребарував и увидов неколку добри практики кои ги користат библиотеки ширум светот, па би можела да ви ги пренесам, како би си помогнале заеднички во разубавување на библиотеките. Еве неколку клучни размислувања:

1. Создадете ја вистинската средина

Најпрво создадете пријатна средина. Првото место за почеток во оваа работа е да се создаде добредојдена и почитувана клима за учениците. Така училишната библиотека треба да се направи место каде што се слушаат и добредојдени се сите идеи. Тоа е чекор во вистинска насока кон создавање на „трето место“ кое ги прифаќа членовите на училишната заедница какви што се.

Училишните библиотеки треба да зрачат топлина и да бидат колоритни, како и да ги натераат учениците да сакаат да ја гушкаат книгата. Внесете топлина во просторот, на пр. расфрлајте перничњата, ставете инвентар со светли бои, направете местата за релаксација, како и за учење, а читањето промовирајте го како задоволство, а не како стручна работа. Ако го имате луксузот на голем отворен простор, можете дури и да инвестирате во нешто како шатор за читање каде што учениците можат да седат и да читаат. Значи најразлични интересни предмети кои ќе ги привлечат учениците да читаат повеќе, а воедно тие ќе создадат и нови пријателства во вакви средини. Едноставно просторот треба да е топол и пријатен и да се чувствуваме во него сосема опуштено и пријатно, значи да уживаме присуствувајќи во тој простор.

Потоа треба да размислиме за прикажувањата на книгите. Отсекогаш имало книги кои биле забранети, но и покрај цензурата, библиотеката може да биде оаза на прифаќање и правичен пристап.

Едноставно овде треба да си поставиме неколку прашања: Дали нашите книги се јасно означени и лесно се наоѓаат? Дали децата знаат каде се различните области? Корисно е да се повикуваат на сиден индекс на тема, заедно со птичја перспектива на библиотеката со кодирање на бои.

Знаците и етикетите треба да бидат јасни и привлечни. Треба да го ставиме бројот пред описот за децата полесно да го следат. Не треба да заборавиме да имаме многу книги на предната страна, со што ќе ги примамиме децата да ги подигнат, да ги пролистаат, па и да ги прочитаат книгите.

2. Најдете ги вистинските луѓе

Откако ќе воспоставиме простор за добредојде, ни требаат вистинските луѓе да управуваат со него. Се разбира, идеалот е да се има посветен училишен библиотекар. Онаму каде што тоа не е можно, важно е да има именувана личност

со страст за читање, која има потребно време да ја преземе улогата. Тие би можеле да бидат поддржани од асистент, можеме дури и да бараме волонтери во локалната заедница. Некој треба да се залага за нашата библиотека да биде супер средена и достапна цело време со сиот инвентар. Нашиот библиотекар, исто така, треба да има список на тековни теми што се изучуваат во училниците за да може да ги стави на располагање релевантните книги, да ги мотивира децата да читаат, да организира разни литературни читања, разни квизови, дури да им дозволува некогаш и тие да бидат библиотекари, да им ја доближи не само книгата, туку да им го приближи и библиотекарството како наука, итн.

3. Разновидна колекција на книги

Важноста да се има библиотечен фонд што е разновиден и инклузивен се подразбира како основно правило. Прегледајте ја вашата колекција на книги и уверете се дека е репрезентативна.

Кога размислуваме за разновидноста на материјалите за читање, често се фокусираме на темите и перспективите што тие ги нудат, но не секогаш размислуваме за разновидноста на форматите за овие материјали. Некои корисници би можеле да претпочитаат читање печатена книга, додека други би можеле да претпочитаат е-книга, аудио книга или дури и книга со голем формат. Треба секојдневно да проверувате на интернет или во печатени медиуми за нови најразлични наслови на книги што може да се купат или да се добијат по пат на размена или како подарок. Се разбира, ова е исто толку важно за катчињата за книги во училниците во училиштата без посебен простор за библиотека.

4. Вклучување на учениците

Одржувањето на библиотеката уредна е популарна улога за набљудувачите на зениците, но тие мора да се третираат со важноста што ја заслужуваат.

Мониторите треба да бидат соодветно воведени и обучени за грижа и организација на книги. Внимавајте како се избираат. Што им кажува изборот на другите за луѓето кои се заинтересирани за книги во вашето училиште? Исто така, вклучете ги вашите ученици во изборот на книги за библиотеката. Можеби тие можат да бидат охрабрани да препорачаат книги што ги прочитале дома.

Библиотеката е совршено опкружување за активности за читање во пар меѓу деца од различни возрастни групи. Размислете за децата кои доаѓаат 10 минути порано од игралиштето. Не бара многу време и може да биде многу наградувачко за сите учесници.

Ќе земам еден пример во Њујорк. Тамошниот систем на училишната библиотека се здружува со наставниците за да понуди колекции книги во училницата во различни формати. Ваквите програми им даваат на корисниците (учениците или студентите),

агенција да го изберат форматот што најмногу одговара на нивните потреби и способности. Учениците можеби го читаат истиот наслов, но тие можат да изберат како сакаат да се вклучат во таа конкретна работа. Исто така имаат и наслови со големи букви како една од опциите. Некои читатели имаат проблеми со нивниот вид, додека други едноставно се борат да читаат книги со стандардно печатење.

Понекогаш кога учениците велат дека не сакаат читање, тоа не е затоа што не се занимаваат со содржината - туку само самиот чин на читање е непријатен за тоа дете. Опциите со големо печатење можат да го ублажат овој проблем, а, всушност, истражувањата сугерираат дека учениците од сите возрасти и способности можат да имаат корист од читањето материјали со големи букви.

Обезбедувањето на овие разновидни текстови не само што им помага на учениците да ги зајакнат мускулите на емпатијата и да бидат поприфатливи и отворени за луѓето околу нив - тоа ги наведува да ја откријат радоста на читањето преку текстови што се чувствуваат создадени за нив.

Можеме да споменеме уште една практика во која и библиотекарите можат да градат заедница со учениците, студентите, така што ќе ги учат учениците како да се залагаат за себе со пишување писма до нивните избрани функционери и присуствување на состаноците на училишниот одбор.

Во овие несигурни времиња, на училиштата и на нивните библиотеки им требаат што е можно повеќе гласови за да се изјаснат за слободата на читањето и радоста што ја носи на наставниците и учениците.

5. Буџет

Би можеле тука да го споменеме и нашиот буџет, кој и те како е од големо значење при набавката на нови наслови, а и за други потреби во библиотеката. Уморните и тесни книги нема да им се допаднат на вашите ученици. Треба да најдете начин да одвоите годишен буџет што ќе ви овозможи да ги надополнувате, обновувате и просејувате книгите што не и прават услуга на вашата библиотека. Освен од буџетот кој можеби го добивате од општината или државата, можете да смислувате и други интересни начини за набавка на интересни наслови. На пр. може да се направи некоја родителска „шема“ за купување на книги, да се организираат некои настани како „Недела на подарување книги“ во училишната библиотека, можете да направите саем на книгата во училиштето, па од заинтересираните странки за учество да наплатите за отстапување на место, па со тие финансиски средства да купите книги, па и некои други настани познати како новогодишни, Божиќни, па и Велигденски базари, каде може да се продаваат рачни изработки и така да се обезбедат средства за нови книги.

6. Недела на книгата

Како добра практика за промоција на вашата библиотека, поволно е да имате недела во која профилот на книгите и читањето ќе се подигне уште повисоко. Сепак, секако треба да се стремите да ги направите книгите во фокус секоја недела од годината. Исто така во оваа недела на книга може да повикате некои домашни автори да гостуваат во вашите библиотеки, да прочитаат дел од своите пишани зборови, како би ја оживеале книгата, би ја доближиле темата до читателите. Можеби нема да можете да ги привлечете големите имиња, но локалните автори сè уште можат да донесат увид во процесот на пишување и може да имаат забавна приказна за раскажување. Тука секако може да се вклучат и самите ученици, кои пишуваат, да ги охрабриме да ги прочитаат своите напишани зборови, па да им се даде уште поголем мотив да продолжат да пишуваат.

7. Научете библиотечни вештини

Како 7 ма добра практика е добро да ги научите учениците од вашата библиотека на библиотечните вештини. Па во однос на тоа треба да го знаете следново: Кога и како децата се учат како да ја користат библиотеката? Треба да ги научите на следниве вештини:

Да истражуваат извори на информации (кога е објавена книга, кој ја објавил, кој е автор, што знаеме за нив?).

Да разграничуваат различни категории – фикција, нефикција, референца ...

Да се вешти во пронаоѓање на книгата, односно колку брзо можат да најдат книга?

Да водат грижа за библиотеката – почитување на книгите.

Разбирање и користење на системот за управување со библиотеката.

Развивање на независни библиотечни вештини

Направете свој „Водич за библиотеката“.

8. Распоред на работа на библиотеката

Дали го одредувате времето односно распоредот на работа на библиотеката? Или библиотеката е отворена кога им е потребно на учениците и нивните наставници? За жал, за многу основни училишта работното време на библиотеката е само за време на часовите. По завршување на часовите и таа се затвора. А би било убаво да можат учениците да доаѓаат и по часовите за различни активности, како читање, пишување или некаква секција, па и пишување на домашни задачи итн. Она што е

од витално значење е вашата библиотека да се користи и да се ужива. Размислете колку време имаат учениците да прелистуваат и позајмуваат книги. Дали постои начин да го зголемите ова? Размислете за распоредување на времето пред и по училиште или за време на ручек и пауза.

9. Различни медиуми

Во вашта библиотека исто така од витално значење е и постоењето на различни медиуми. Дали вашата библиотека е место само за книги или имате и други медиуми? Треба да се вклучат и аудио книги, со тоа покажувате дека ги цените барањата на различни луѓе, кои имаат различни побарувања кога станува збор за литература. Понатаму, дали чувате списанија, стрипови и весници во библиотеката? Дали имате книги со Брајово писмо? Со поседувањето на различни медиуми, го збогатувате фондот на библиотеката, а со тоа имате поголеми шанси за привлекување на повеќе читатели.

На крајот би сакала само да додадам дека библиотеката не е само простор, не се само сидови и полици наредени со книги, библиотеката има душа и е место во кое можете да стекнете нови знаења, нови дружења, како и мир додека си читате или пишувате нешто. Библиотеката е радост за вашиот ум.

Katarina Markovska-Sazdova
Counselor librarian
NU NUB "St. Kliment Ohridski" – Skopje, Republic of North Macedonia
mail: kalina_km@yahoo.com

A few good practices to make your school library a place of joy

Abstract

In this work I would like to point to several good and already tried world practices, some interesting moments that will make it more interesting and that will contribute to for the success of our (your) library not only as a place to read, but also to discover new things, for new associations, a place to enjoy, a place to joy every visitor.

Keywords

Practices, challenges, novelties, productivity, school libraries

Користена литература

<https://www.edweek.org/teaching-learning/opinion-school-librarians-cant-control-book-bans-here-are-6-things-we-can-do/2024/01>

<https://www.headteacher-update.com/content/best-practice/top-10-tips-for-making-the-most-of-your-school-library/>

ПРИМЕНА НА ВЕШТАЧКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО БИБЛИОТЕКИТЕ

(Прегледен труд)

м-р Жаклина Ѓалевска, библиотекар-советник

НУ Национална и универзитетска библиотека

„Св. Климент Охридски“ - Скопје

(zaklina@nubsk.edu.mk)

Апстракт

Овој прегледен труд дава краток осврт на можностите за примена на вештачката интелигенција во библиотеките, што на тоа поле истражуваат и експериментираат некои од националните библиотеки, какви придобивки би имале библиотеките и нивните корисници од примената на вештачката интелигенција и роботиката, со неколку примери на добра практика, како и осврт на позитивните и негативните страни од примената на вештачката интелигенција во библиотечните процеси.

Клучни зборови: *вештачка интелигенција, роботика, библиотеки, каталогизација, предметно означување, експертски системи, машинско учење*

Вовед

Не толку одамна компјутерите, вештачката интелигенција (ВИ) и роботите сè уште спаѓаа во доменот на научната фантастика. Технологијата опишана во бројни дела од овој жанр, како што се делата на Исак Асимов, Артур Кларк, задолжителна литература за вљубениците во научната фантастика, како и во кинематографските остварувања од рангот на Одисеја 2001, Војна на ѕвездите, Блејд ранер, Свездени патеки и многу други, ја обликуваа визијата за технолошки напредна иднина и визуелно не пренесуваа во неа, не очекувајќи дека еден ден дел од таа замислена технологија ќе стане наша реалност.

Компјутерите, мобилните телефони, екраните осетливи на допир, па дури и цели паметни куќи, се технолошки достигнувања кои денес се наше секојдневие. Многумина од нас не се ни свесни дека користат паметни апарати и апликации во кои постои ВИ, кои може да се управуваат со говор или од кои може да се добијат информации на одредено прашање (на пр. Alexa на Amazon во најновите генерации телевизори или одамна одомакениот Google Translate).

Можности за примена на ВИ во библиотеките

Појавата и развојот на компјутерите во 70-тите, и особено на интернетот во 90-тите години од минатиот век, овозможија автоматизација на работните процеси на библиотеките и градење и развивање на библиотечни системи со јавно достапни електронски каталози. Забрзаниот развој на ИКТ во почетокот на 20-тиот век го овозможија процесот на дигитализација и градење дигитални библиотеки како додадена вредност за корисниците во смисла на пристап до целосни публикации (текстуални, аудио, видео, слика итн.) и можност за контекстуално пребарување. Најновите технолошки достигнувања, ВИ и роботиката, претставуваат следен логичен чекор кој полека наоѓа примена во библиотеките и тоа во скоро сите аспекти од библиотечното работење.

Идејата за создавање системи со ВИ во библиотеките датира од 1990-те години, па и порано. Спроведени се бројни истражувања за примена на ВИ во библиотечните процеси, за што многу добар преглед во својот труд дава Subaveerapandiyan A.¹ Можностите за примена на ВИ во библиотеките е препознаена во следните области:

- дескриптивна каталогизација,
- предметно означување (индексирање),
- референтни услуги,
- технички услуги,
- отчитување на фондот на полици/ревизија,
- развој на збирки,
- системи за пребарување и пронаоѓање информации итн.

Некои од полињата на ВИ коишто наоѓаат примена во библиотеките се:

- обработка на природни јазици,
- експертски системи,
- препознавање модели/шеми/слики,
- роботика итн.²

1 Subaveerapandiyan, A. "Application of Artificial Intelligence (AI) In Libraries and Its Impact on Library Operations Review" (2023). Library Philosophy and Practice (e-journal). 7828. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/7828> (пристапено на 23.02.2024)

2 Oname, I. Alex-Nmecha J.C. Artificial Intelligence in Libraries. https://www.researchgate.net/publication/338337072_Artificial_Intelligence_in_Libraries (пристапено на 23.02.2024)

За примената на ВИ во библиотечниот сектор Комисијата за слобода на пристап до информации и слобода на изразување на ИФЛА во 2020 година издаде нова Изјава за библиотеките и вештачката интелигенција „со цел да ги претстави клучните размислувања за употребата на овие технологии во библиотечниот сектор и да ги предложи улогите кои библиотеките треба да се стремат да ги преземат во општество со растечка интеграција на вештачката интелигенција.“³

Истражувања за примена на ВИ во националните библиотеки

Националните библиотеки секогаш се предводници во истражувањата и имплементирањето на нови технологии и достигнувања во своето работење. Дигиталните бази на податоци кои голем број национални библиотеки ги изградија со дигитализација на сопствените фондови, како и со прибирање на дигиталните извори како дел од задолжителниот примерок, претставуваат одлична основа за тестирање разновидни проекти за примена на ВИ.

Во областа на дескриптивната каталогизација и предметното индексирање се во тек неколку проекти.

Конгресната библиотека во Вашингтон, САД, води експеримент со кој ја тестира способноста на пет модели на машинско учење за генерирање метаподатоци за каталогизација во формат MARC од содржината на е-книги. Тестирани се мешавина од пристапи за екстракција на текст и визуелна анализа на пет модели на машинско учење - GROBID, Annif, LoC Spacy, BERT и NLP. Податоците на кои се обучувани моделите за машинско учење се базираат врз 23.130 примероци и нивните каталошки записи.⁴

Германската национална библиотека (DNB), со просечен годишен обем од 1,5 милиони онлајн публикации кои ги собира во процесите на „жнеене“, во тригодишен проект од областа на машински-базирана предметна каталогизација истражува како напредокот и иновациите во областа на обработката на природни јазици и машинското учење можат да помогнат за подобрување на квалитетот на автоматското индексирање. Методите што ветуваат ќе бидат подложени на квалитативна оценка од стручни лица од областа на предметното индексирање за да ги оценат индексите на претходно невиден материјал. Досега DNB тестирала 4 методи.

3 IFLA statement on libraries and artificial intelligence

https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1646/1/ifla_statement_on_libraries_and_artificial_intelligence-full-text.pdf (пристапено на 23.02.2024)

4 Cher, P. “AI in Focus: Artificial Intelligence and Libraries” Conference: IFLA IT Section Mid-term Satellite Conference Singapore, Singapore. <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2622/1/Cher%20-%20TILT%20%20-%202023.pdf> (пристапено на 29.02.2024)

Кралската библиотека на Белгија работи на иновативно решение за автоматизирање на процесот на библиографски опис, кој вклучува препознавање на метаподатоци, автоматско предметно индексирање и поврзување со други бази на податоци, со користење на Power Automate на Microsoft AI Builder. Ова има за цел да одговори на предизвиците со кои се соочуваат каталогизаторите при опишувањето на (засега само дигитални) ресурси чија количина постојано се зголемува. Исто така, ќе го истражи и влијанието на оваа алатка врз задачите и професионалните практики на каталогизаторите.

Националната библиотека на Норвешка експериментира со примена на машинско учење за автоматизирање на Дјуиевата децимална класификација.⁵

Интересно е да се споменат проектите што некои национални библиотеки ги водат во областа на машинското учење, со примена на алгоритми за препознавање слики, претворање на звук или слика во текст и сл.

Националната библиотека на Австралија води проект за примена на алгоритми за машинско учење и сложено пребарување на австралиската веб-архива (AWA) која содржи снимки од веб-страниците со домен .au од 1996 година до денес. Архивата е една од најголемите отворени архиви во светот за пребарување на целосно индексирани веб-содржини (700 ТВ податоци, 15 милијарди објекти) кои се пребарливи по целосен текст. Библиотеката развива и алгоритам за рангирање на страниците на AWA, со примена на Баесијанско филтрирање и препознавање на слики за машинско учење, што се користат за идентификување и класификација на содржината на архивата. Користат верзија на алгоритмот PageRank на Google, како и ВИ во функционалноста за индексирање и пребарување, за да се потисне несаканиот шум и отпад и да им собезбедат резултати што корисниците ги очекуваат или посакуваат.⁶

Кралската библиотека на Данска, која поседува многу голема радио/ТВ архива со милиони часови и милиони програми од широк спектар на радио и ТВ канали, содржи голем број дупликати, што дава приличен шум при пребарување. Библиотеката експериментира со различни алгоритми (doc2vec, chromaprint и decisionTree) користејќи метаподатоци и аудио податоци за да ги идентификуваат овие дупликати.

Националната библиотека на Луксембург во својот проект „ChatGPT во контекст на

5 Brygfjeld, C.A. Wetjen, F. Walsøe, A. Machine learning for production of Dewey Decimal. <https://library.ifla.org/id/eprint/2216/1/115-brygfjeld-en.pdf> (пристапено на 23.02.2024)

6 Cher, P. "AI in Focus: Artificial Intelligence and Libraries" Conference: IFLA IT Section Mid-term Satellite Conference Singapore, Singapore. <https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2622/1/Cher%20-%20TILT%202%20-%202023.pdf> (пристапено на 29.02.2024).

пронаоѓање информации“ ја има индексирани целата своја дигитализирана збирка весници во векторска база на податоци за семантичко пребарување и ја користи за да му обезбеди контекстни информации на ChatGPT кога овој одговара на прашања поставени од корисниците. Бидејќи повеќејазичниот аспект е многу истакнат дел од збирката, со статии кои се на француски, германски, луксембуршки, англиски и други јазици, прашањата се преведуваат на овие јазици, така што семантичкото пребарување функционира надминувајќи ги јазичните бариери.⁷

Кралската библиотека на Шведска, која од 2019 има и сопствена лабораторија KBLab за истражување ВИ-модел и алатки, во соработка со NVidia има развиено повеќе од дваесетина модели на трансформатори со отворен код кои разбираат шведски јазик, вклучувајќи ги и неговите дијалекти. За тестирање ја користи сопствената дигитална база на податоци која содржи скоро 26 PB најразновидни податоци и е идеална за обука на најсовремена ВИ. Целта на библиотеката е да им овозможи на истражувачите при пребарување да можат „да создадат хиперспецијализирани збирки на податоци - на пример, да ја повлечат секоја шведска разгледница што прикажува црква, секој текст напишан во одреден стил или секое спомнување на историска личност низ книги, написи во весници и ТВ преноси“.⁸ Имаат и ВИ-алатка за транскрибирање на звук во текст, овозможувајќи ѝ на библиотеката да ја транскрибира својата огромна колекција радио преноси за истражувачите да можат да ги пребаруваат аудио записите за одредена содржина. Развиваат и генеративни текстуални модели, а работат и на ВИ-модел што може да обработува видеа и да создава автоматски описи на нивната содржина.

Националната библиотека на Шкотска спроведува голем број проекти за развој на ВИ, притоа соработувајќи со други институции, постдипломци и докторанди, уметници итн. Така, во картографскиот оддел имаат спроведено повеќе ВИ-проекти:

- софтвер за препознавање слики за идентификација на карактеристиките на картите (дрва, згради, железници, патишта);
- технологии на машинско учење за сечење мапи за употреба во геореференцирање;
- обработка на природен јазик за да помош на корисниците при барање одредени

7 Network Group “AI in Libraries” Webinars Fall/Winter 2023/24
<https://www.cenl.org/network-group-ai-in-libraries-webinars-fall-winter-2023/> (пристапено на 29.02.2024)

8 Salian, I. Booked for Brilliance: Sweden’s National Library Turns Page to AI to Parse Centuries of Data
<https://blogs.nvidia.com/blog/sweden-library-ai-open-source/> (пристапено на 29.02.2024)

имиња на улици во колекцијата;

- софтвер за препознавање ракописен текст за создавање метаподатоци.

Од проекти реализирани во соработка со докторанди, спроведен е проект во кој се користени пристапи за рударење на текст и податоци за да ја анализираат новодигитализираната Енциклопедија Британика со надеж дека ќе откријат како наследствата на ропството се вградени во изворите на информации. Во друг проект е истражувана примената на моделирање вештачка невронска мрежа за да се одредат прифатливите флукутации во еколошките параметри на библиотеката за збирките кои се сместени во магацинските простори, фокусирајќи се на заштеда на енергија додека се обезбедува заштита на збирките. Трет проект со докторанди се однесувал на соработка со персоналот низ библиотеката за да се олесни користењето на софтверот Transkribus за препознавање ракописен текст, софтвер со потенцијал да ги транскрибира документите попрецизно и побрзо од постоечкиот OCR.

Библиотеката го тестирала и АБАКУС, систем со ВИ кој го следи бројот на посетители, времето на престој, редот на чекање, зафатеноста, протокот на клиенти и метрика на следење со помош на надзорните камери (CCTV) на библиотеката, кои податоци ги користат различни сектори: безбедност, изложби, тим за социјални медиуми.⁹

ВИ во јавните библиотеки

Јавните библиотеки, но еднакво и останатите видови библиотеки, можат да имаат значајни придобивки од примената на ВИ во своето тековно работење, дури и сега, со примена на разни видови генеративни ВИ-алатки, кои секој ден ги има во се поголем број и кои стануваат се достапни. Секако дека треба да се користат со внимание и соодветна доза на скептицизам во однос на резултатите што се добиваат со нив, но со одговорно применување може да ја подобри ефикасноста на работењето на библиотеките и давањето услуги на корисниците.

Користењето пребарувачи и системи за препораки придвижувани со ВИ може да им помогнат и на библиотекарите и на корисниците на библиотеките да пронаоѓаат релевантни информации многу поефикасно. Ваквите системи можат да ги анализираат интересите на корисниците, нивната историја на пребарување и да даваат

⁹ Dalglish, L. Environmental scan: Artificial Intelligence, cultural heritage and the National Library of Scotland. <https://nlsfoundry.s3.amazonaws.com/reports/nls-reports-AI-december-2022.pdf> (пристапено на 29.02.2024)

персонализирани препораки со што би се подобрило пребарувањето и пронаоѓањето на бараните информации.

ВИ и алгоритмите за машинско учење можат да им помогнат на библиотекарите во чувањето и управувањето со библиотечните збирки преку носење одлуки врз основа на анализа на постојни податоци. Врз основа на податоците од статистиките во зајмувањето, демографските податоци за корисниците и шемите на користење на библиотечните извори, овие ВИ-алатки може да генерираат извештаи кои ќе бидат земени предвид при оптимизирањето на управувањето со изворите и подобрувањето на услугите, за тоа кој материјал да се набави, кој материјал да се отпише како нерелевантен или застарен и сл.

Виртуелните асистенти и ВИ-четботови можат да ги заменат библиотекарите кога се работи за основни пребарувања или давања информации на корисниците, дури и надвор од работното време, со што од една страна се ослободуваат библиотекарите за вршење посоефистицирани активности, а од друга страна се овозможува давање на услуга на корисниците во текот на целото деноноќие.

Технологиите на ВИ може да им бидат од голема помош на корисниците со попреченост. Можат да им обезбедат алтернативни формати за библиотечниот материјал, како што се аудио верзии на книги или можноста за претворање на текст во говор за онлајн извори. Таков пример е PressReader, со навигација со тастатура, компатибилност со читачи на екран, контраст на бои, копчиња со зголемени називи и др. погодности за лица со посебни потреби.

Примената на ВИ-алатки за превод на природни јазици им помага на корисниците кои говорат други јазици да пристапат до библиотечниот материјал и услуги, со што се надминуваат јазичните бариери и се промовира инклузивност.

Тука се и можностите за примена на технологијата и системите на виртуелна реалност во рамки на образовни и едукативни работилници, интерактивни содржини и присуство на настани од далечина.

Роботи во библиотеките

Примената на роботите е еден од актуелните трендови во примената на ВИ во библиотеките. Иако огромна количина информации од фондовите на библиотеките се достапни во дигитален облик, голем дел сè уште е скриен во печатените книги и списанија. Нивното пронаоѓање во магацинските простори на библиотеките знае да е макотрпно и често одзема многу време. За надминување на просторните ограничувања

и обезбедување лесен пристап до публикациите помагаат достигнувањата во роботиката.

Така, во [зградата на Националниот весник на Британската библиотека](#) се користат работи кранови кои се способни да вадат весници од кое било време и кој било датум од огромната колекција од преку 60 милиони весници и периодични списанија кои опфаќаат повеќе од три века. Системот овозможува максимизирање на брзината на преземање, минимизирање на просторот за складирање и минимизирање на трошоците¹⁰.

Интересна е да се спомене примената на работи во Регионалната библиотека Тампинс во Сингапур. За враќање книги користат мобилен робот кој се движи по означени патеки и во кој корисниците ги оставаат книгите за враќање, наместо да одат на пултовите кои може да бидат далеку. За сортирање на вратените книги користат роботски систем на подвижна лента што ги сортира вратените примероци во корпи со читање на RFID-ознаката на книгата, врз основа на однапред дефинирани категории. За проверка дали книгите се на место на полиците користат робот со RFID-читачи, кој се движи низ полиците и двапати дневно ги отчитува книгите. Од отчитувањето подготвува статистики за погрешно поставени примероци кои ги испраќа до вработените и ги внесува во каталогот како информација за корисниците, кои потоа преку соодветна апликација ја лоцираат книгата.

Слични решенија на примена на роботите во тековното работење како тие кои ги применува Регионалната библиотека Тампинс во Сингапур има и Централната библиотека Ооди во Хелсинки, Финска.¹¹

Заклучок

Досегашните истражувања и тестирања покажуваат огромен потенцијал за примена на ВИ и роботите во библиотеките. Техничките, поедноставните и механичките процеси можат целосно да се роботизираат. Во каталогизацијата и предметното означување може да се постигне поголема автоматизација, која би ги ослободила библиотекарите од мануелни постапки и би им овозможила да се бават со пософистицирани процеси. ВИ ќе овозможи многу попрецизно пребарување на каталозите и збирките, олеснет пристап за корисниците со јазична и физичка бариера, со користење технологии за превод на природни јазици, алатки за читање од далечина

¹⁰ [\(112\) British Library robots look after old newspapers with new tech - YouTube](#)

¹¹ [\(112\) Why Helsinki's library robots aren't important - YouTube](#)

ИТН.

Сепак, ВИ сè уште не може да ја замени човечката интеракција или експертизата во проценката на културното наследство. Може да биде пристрасна и да реплицира расизам, сексизам, разни видови предрасуди. При повеќекратни пребарувања да се затвори во „меур“ давајќи слични резултати. Тука се и прашањата на заштита на авторските права, личните податоци и податоците за интересите на корисниците што се собираат во текот на користење на библиотеките. ВИ е скапа технологија, за која се потребни големи вложувања. Сè уште нема доволно продавачи и стручни лица за развој на софистицирани интелегентни системи во библиотеките. Библиотекарите сè уште немаат доволно знаење од оваа област и ќе треба да се вложат разумни напори за воведување на ВИ во секојдневното работење на библиотеките.

И покрај негативните страни на ВИ, библиотеките можат, и треба, во своето тековно работење да ги инкорпорираат алатките поткрепени со ВИ кои се веќе достапни на пазарот и кои се економски прифатливи, за да го унапредат своето работење и услугите што ги нудат и да можат да одговорат на барањата на новите генерации корисници.

Литература:

1. Brygfjeld, C.A., Wetjen, F., Walsøe, A. Machine learning for production of Dewey Decimal. <https://library.ifla.org/id/eprint/2216/1/115-brygfjeld-en.pdf> (пристапено на 23.02.2024)
2. Cher, P. “AI in Focus: Artificial Intelligence and Libraries” Conference : IFLA IT Section Mid-term Satellite Conference Singapore, Singapore.
<https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/2622/1/Cher%20-%20TILT%20%20-%202023.pdf> (пристапено на 29.02.2024)
3. Dalglish, L. Environmental scan: Artificial Intelligence, cultural heritage and the National Library of Scotland. <https://nlsfoundry.s3.amazonaws.com/reports/nls-reports-AI-december-2022.pdf> (пристапено на 29.02.2024)
4. IFLA Statement on Libraries and Artificial Intelligence
https://repository.ifla.org/bitstream/123456789/1646/1/ifla_statement_on_libraries_and_artificial_intelligence-full-text.pdf (пристапено на 23.02.2024)
5. Network Group “AI in Libraries” Webinars Fall/Winter 2023/24
<https://www.cenl.org/network-group-ai-in-libraries-webinars-fall-winter-2023/> (пристапено на 29.02.2024)
6. Omame, I. Alex-Nmecha J.C. Artificial Intelligence in Libraries

https://www.researchgate.net/publication/338337072_Artificial_Intelligence_in_Libraries (пристапено на 23.02.2024)

7. Salian, I. Booked for Brilliance: Sweden's National Library Turns Page to AI to Parse Centuries of Data. <https://blogs.nvidia.com/blog/sweden-library-ai-open-source/> (пристапено на 23.02.2024)
8. Subaveerapandiyar, A. "Application of Artificial Intelligence (AI) In Libraries and Its Impact on Library Operations Review" (2023). Library Philosophy and Practice (e-journal). 7828. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/7828> (пристапено на 23.02.2024)
9. How AI in public libraries can benefit librarians and patrons alike (pressreader.com). <https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/how-ai-in-public-libraries-can-benefit-librarians-and-patrons-alike>. (пристапено на 31.5.2024 г.)
10. [Should your library have a virtual reality center? \(pressreader.com\)](https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/should-your-library-have-a-virtual-reality-center) <https://blog.pressreader.com/libraries-institutions/should-your-library-have-a-virtual-reality-center> (пристапено на 31.5.2024 г.)

Abstract

This review paper provides a brief overview of the possibilities of applying artificial intelligence in libraries, what some of the national libraries are researching and experimenting with in this field, what benefits libraries and their users would have from the application of artificial intelligence and robotics, with several examples of good practice, as well as a review of the positive and negative aspects of the application of artificial intelligence in library processes.

Keywords: *artificial intelligence, robotics, libraries, cataloguing, subject tagging, expert systems, machine learning expert systems, machine learning subject indexing, expert systems, machine learning*

Библиотеката-темел на писменост

дискусија на тема:Споделување на добри практики во библиотечната дејност

„Љубовта кон книгите започнува преку сликовниците“

Автор-Снежана Бошевска

Локална библиотека „Гоце Делчев“ Велес

Апстракт

Во ова излагање се објаснува за влијанието на литературата за децата врз поттикнување на љубов кон читањето.Трудот има цел да го истакне значењето на сликовниците, како наменета литература за децата уште од најрана возраст, врз стекнување на другарството со книгата. Приказните, сказните, бајките се првиот допир на децата со поимот творештво.Излагањето ги разгледува општите заклучоци, ставови и идеи како да се мотивираат децата за читање книги.

„ Денес читател, утре лидер“

– Маргарет Фулер-

Библиотеката- топло катче за читање

Библиотеката е место кадешто се негуваат и надоградуваат културните и воспитно-образовните вредности уште од најрана возраст. Има голема улога да го поттикне и мотивира детето да земе книга во своите раце.Таа е врската помеѓу родителите, наставниците и децата со цел да произведеме младина којашто ќе го сака мирисот на книгата. Младина која чита е светлата иднина на секое општество.

Сите што работиме во библиотеките траба да се запрашаме: „ Дали правиме доволно за да ги привлечеме децата во библиотека? Дали треба да бидеме задоволни со моменталната ситуација со релацијата дете и книга?

Секако дека одговорот е– НЕ .Секогаш можеме да направиме повеќе за да ја постигнеме целта книгата да продолжи да биде најдобар другар на детето, како што ни беше нам.

Библиотеката, читањето и детето

„Приказните имаат почеток, средина и крај, а тоа е таа структура која го поттикнува нашиот мозок да мисли во низа, да ги поврзува причините, последиците и значењата“, истакнува неврохирургот Сузан Гренфилд и додава: „Важно е да се совлада оваа вештина како мало дете и поради тоа модерните родители не смеат да престанат да им читаат на своите деца. А како продолжение на овој круг библиотекарите не треба да престанат на понудуваат книги.

Библиотеката ја имаат одговорноста да ги посочуваат битните ефекти од читањето на децата:

-со читањето им се развива љубов и топлина кон пишаниот збор, им се будат убави и позитивни емоции (емпатија, љубов, добрина) , но и стануваат свесни за емоции кои предизвикуваат болка ,тага, грижа...

-осознаваат нови нешта и го запознаваат светот околу себе

-ја развиваат фантазијата и критичкото мислење

-создаваат позитивни модели на идентификација и имитација преку позитивните ликови од книгите

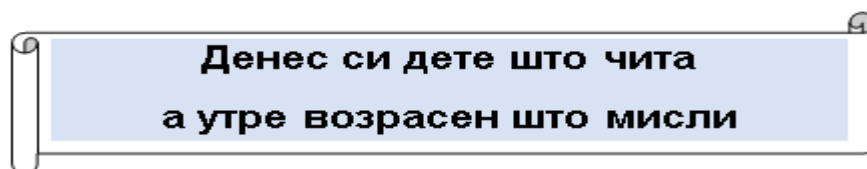
-го развиваат говорот, го поттикнуваат размислувањето, носат решенија и одлуки, како и правилен изговор на зборовите

Неврохирурзите изјавуваат дека читањето помага да се продолжи вниманието кај децата, но и да ја подобри нивната способност да размислуваат појасно и побрзо.

Во резултатите од тестирањето на PISA (Programme for International Student Assessment), кои покажаа поразителни резултати во Македонија во поглед на читањето со разбирање, станува јасно дека постои потреба за посветување на посебно внимание кон поттикнување на желбата за читање кај децата. Читањето не е само вештина, туку клучен елемент во целосниот развој на детето. Библиотеките трба да застанат на страната за подобрување на овој резултат.

Улогата на библиотеката и библиотекарите во поттикнување на љубов кон книгата од најрана возраст

Библиотеката како културно место во кое се собираат љубителите на културата, покрај презентирање на библиотечниот материјал организира и бројни културни манифестации. Популаризација на книгата е мошне значаен сегмент во работата на библиотеката затоа низ разни литературни форми ќе се стреми што повеќе да се доближи книгата до секој корисник. Медиумската кампања е исто така важна за самото функционирање на библиотеката, за важноста на книгата и читањето во животот на младиот човек денес.

Оваа мисија е безвременска но сепак овозможува еден правец на делување во работата на Библиотеката како културно катче за сите категории корисници. Мисијата треба да се реализира преку :

-поттикнување на љубов кон читање на книги уште од најмали години, развој на креативноста преку работилници со деца, литературни читање за деца, читање на приказни и слично.

-Во организирањето на настани, промоции и проекти да се вклучени и опфатени сите категории на корисници на услугите на Библиотеката започнувајќи уште од најрана возраст.

Библиотеките играат голема улога во градење на читачки навики и љубов кон книгата, придонесуваме во изградбата на успешна младина која е иднината на државата. Во ерата на високоразвиената технологија која е во непосредна близина, на децата уште од нивното раѓање неминовно е љубовта кон книгата да се поттикнува преку сликовници и приказни. Библиотеките имаат задача литературата за деца да ја доближат до секое дете.

Поаѓајќи од изреката „Една слика ,илјада зборови“ со сигурност можеме да тврдиме дека илустрираните книги кои имаат и образовна намена. Таа е првиот впечаток што му го остава на детето и го привлекува истовремено. Секоја илустрација раскажува приказна. Илустрација е интерпретација или визуелно објаснување на текстот.

Големиот Алберт Ајнштајн сметал дека бајките се најважни, еден од најпознатите цитати на Ајнштајн е:

„Ако сакате вашите деца да бидат интелигентни, читајте им бајки. Ако сакате тие да бидат уште поинтелигентни, прочитајте им повеќе од нив “.

Реализирани добри практики во ЛБ „Гоце Делчев“ Велес со цел поттикнување на љубов кон книгата и читањето

1.Проект „Приказна за добар сон“

Проект којшто се реализира континуирано три години. Претставници од Библиотеката во договор со вработени од Детската градинката „Димче Мирчев“ ги посетија сите објекти на Градинката само кај највозрасната група со ученици. Во времето пред да спијат од 12 часот, на децата им беше презентирана литература за деца и им се прочита сказна којашто не ја знаат.

Во секоја група по еден претставник од Библиотеката им читаше приказна за добар сон. Библиотекарите разговараа за значењето на сказните и бајките, за ликовите и карактеристиките на овој вид на литература. На почетокот се разговараше за поимот бајки, приказни, ликови, омилен приказни, дали сакаат да им читаат приказни, како изгледаат сликовниците, зошто се важни илустрациите, а потоа се прочита приказната со посакување на добар сон. Се оставајќи децата да заспијатБиблиотекарите кои читаа носеа рачни кукли со кои разговараа со децата а децата пак беа облечени во пижами.

2.Проект „Лето во библиотека“

За време на летниот распуст се реализира работилница со деца коишто доброволно се пријавуваат со дозвола од родител/старател. Тридневната креативна работилница се одржа три дена во јули.

Прв ден: „Патот на книгата - од идеја до полица“ - децата од страна на вработен библиотекар Павлина Најдова се запознаа со работата на библиотеката и имаа средба со роднокрајниот автор Наташа Брезовска-Богоевска. Се запознаа за патот на книгата од идејата на авторот што ја има, како ја пишува книгата, поимот издавачка куќа и сл. Децата беа во улога на автори и осмислија за тема за што ќе пишуваат во својата книга. На овој ден го креираа насловот, корицата, издавачката куќа и битните податоци за книгата.

Втор ден: „Правописот во македонскиот јазик, основен елемент за добра книга“. Децата пред да ја почнат да ја пишуваат својата книга од страна на Лекторот – Стефани Андреева, им беше објаснета улогата на лекторот пред да се печати една книга. Имаа работилница за најчестите правописни грешки. Потоа децата започнаа со пишување.

Трет ден: „Оживувањето на книгата преку илустрациите“ -Овој ден децата имаа средба со илустраторот Евгенија Андреева којашто им објасни колку е важна илустрацијата во една книга, а потоа сами ги внесуваа илустрациите во својата книга. Следувааше презентирање од секое дете на својата книга.

3. -„Детски книги за широки насмевки“- Проект со детската градинка „Димче Мирчев“ во кој највозрасната група со деца беа мотивирани да изработат книга на слободна тема заедно со своите родители. Се реализираше успешен саем на детските книги во просториите на библиотеката.

Заклучок

Писменоста започнува во библиотеката. Таа улога им припаѓа на домашите и училишните библиотеки кои што претставуваат ризници од знаења и располагаат со сета потребна литература за поттикнување на љубов кон читањето. Градските библиотеки само го надополнуваат она што е веќе започнато.

Развојот на информатичката технологија, аудио-визуелниот материјал, појавата на нови цртани и филмски јунаци, компјутерските игри и др. сè повеќе го потиснуваат значењето на книгите и читањето воопшто. Затоа библиотеките добиваат нови задачи со прилагодување на новите барања на корисниците. Факт е дека денешните деца поминуваат повеќе време на интернет отколку во училишната библиотека. Ова треба да се искористи во промовирање на книгите, популаризирање на библиотечните услуги и прикажување на библиотечните активности на интернет.

МЛАДИТЕ КОРИСНИЦИ - ОБВРСКА ИЛИ ПРЕДИЗВИК

Наташа Брезовска-Богоевска-библиотекар

Локална библиотека „Гоце Делчев“, Велес

„Децата треба да се научат како да мислат, а не што да мислат.“

Маргарет Мит

Апстракт

Во ова излагање се претставува потребата на библиотеката за привлекување и активирање на младите како членови. Ангажираноста на библиотеката во реализирање иновативни проекти со млади членови со цел да стане важен дел од нивниот живот.

Да се изгради една здрава личност која ќе се имплементира во сите сфери на општеството е одговорност на сите сегменти во самото општество. Градењето на личноста започнува од семејството, преку образованието, почнувајќи од градинка, основно, средно и високо, па сè до спортски, научни, културни институции. Библиотеката е еден од тие сегменти кои директно или индиректно влијае врз оформувањето на личноста.

Соред IFLA/ UNESCO Манифестот за јавни библиотеки, корисниците од сите возрасти мораат да добијат услуга, согласно со нивните потреби.

Младите се посебна група корисници кои имаат свои специфични образовни, културни и информативни барања, па затоа неопходно е да се посебна целна група на корисници.

Терминолошки младост е временски период што претставува преод од детство во возрасни години. Според ОН младост е од 15 до 24 годишна возраст според една статистика, а според друга се двои на тинејџери или т.н. тин-генерација која ги опфаќа од 13 до 19 години и млади возрасни од 20 до 29 години.

Младата популација денес живее во едно дигитално време чиј развој бележи брз раст, време кое покрај позитивното влијание преку брза достапност на информации, се карактеризира со недоверливост на самата информација, како и отсуство на друштвеност на единката и појава на отуѓеност.

Во последно време владее тренд на читање електронски изданија, наспроти печатени изданија, што резултира со намалено присуство на младата популација во библиотеките. Овој проблем не е само на локално ниво, туку и на глобално. Ако младите ја гледаат библиотеката како место кое не ги задоволува нивните барања и не е нивни интерес, тогаш е неопходно библиотеката да изнајде начин како да бидат вклучена и да стане важен дел од нивниот живот. Развивајќи програми кои би ги имале предвид нивните сфери на интереси, како и формирајќи простор во кој би ги развиле и истакнале своите таленти, библиотеката би станала место за квалитетно растење. Со таа цел библиотеката не само што претрпуваа промени во однос на нудење услуги, туку и се реорганизира со простор во кој би се изведувале работилници, онлајн работилници, книжевни настани, манифестации...

Истражувањата покажуваат многу позитивни, иновативни примери чија цел е приближување на младите до библиотеката.

Вишиот библиотекар Мелица С. Робинсон од библиотеката „Џорџ Пибоди“ од западната филијала на институтот Пибоди во Масаџусетс, вработена во Одделот за тинејџери, формира Клуб кој има цел да ги охрабрува тинејџерите да ја искористат својата креативност. Таа формира *make space*, простор во библиотеката каде младите би имале услови за реализација на своите проекти.

Од библиотеката „Глигорие Воздановиќ“ од Сремска Митровица инспиративен пример е програмата насловена како „Зона на младите“. Програмата подразбира средби на младите читатели еднаш во неделата на кои се разговара за прочитаните книжевни дела што за тема ги имаат човечките права и вредности. А потоа тие претставуваат инспирација за творење.

Многу интересен пристап за привлекување на младите имала Градската библиотека во Суботица. Во својата програма „ Помини ја ноќта со книга“ , спроведува уникатна реализација на ноќ во библиотеката. Имено, група на млади членови во пижами, вреќи за спиење и книга ја поминуваат ноќта во библиотека. Разговараат за омилен книги, играат книжевна пантонима и потрага по скриената книга, а пред спиење гледаат филм, снимен по книга. Вечерта контактираат онлајн со свои врсници од Осиек разменувајќи искуства.

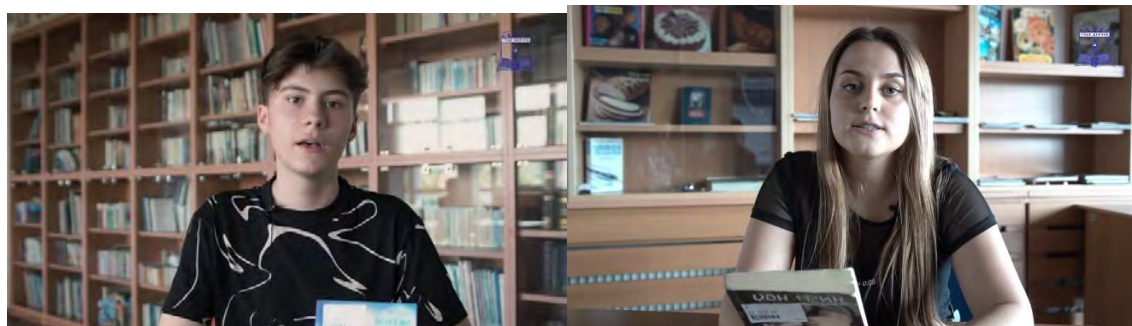
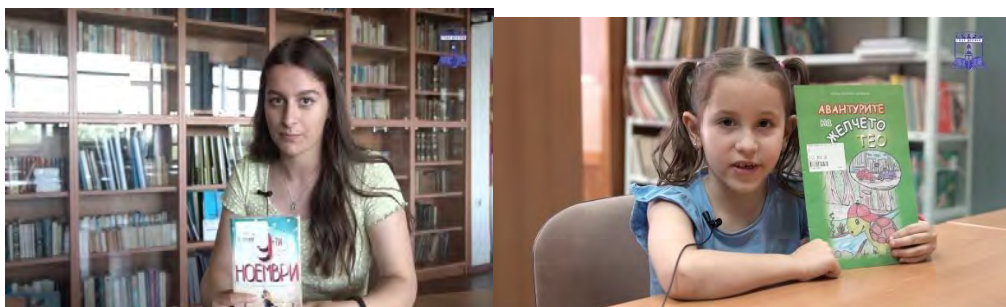
Во оваа потрага по иновативни идеи за привлекување на младите корисници или т.н. тин-генерација во библиотеките, не заостанува ниту мојата матична библиотека.

Локалната библиотека „Гоце Делчев од Велес активно ги вклучува младите членови во својата работа. Под активно не се подразбира само пребарување на апликацијата sobiss.mk читатели и користење на услугата зајмување на библиотечната граѓа, туку и учество во самиот избор на граѓа за набавка. Во просториите на Библиотеката има поставено сандаче во кое членовите ги ставаат своите предлог-книги кои Библиотеката би ги набавила. Со самото тоа Библиотеката би ги задоволила нивните барања како читатели.

Со проектот насловен како „ Прочитав јас, прочитај и ти“ што се реализира трета година по ред, членовите преку видеозаписи, што се снимени од страна на Библиотеката, даваат предлог- книги за читање. Во видеото членот го изнесува своето мислење за содржината на прочитаната книга и им ја предлага на другите. Видеата се прикачуваат на страницата на Библиотеката, со дозвола на

снимениот, каде можат да се проследат. Таргет групата на излагачи, како и потенцијални гледачи се тинејџерите. За наше изненадување, на барање на самите членови, минатата година беа снимени и видеа на членови од помала возраст. Излагачите доста одговорно ја извршија својата задача, давајќи осврат на содржината од прочитаната книга. Придобивката од оваа активност не е само самостоен избор на библиотечна граѓа која не се вбројува во лектирните изданија, туку и градење на критичко мислење за прочитаното дело.

Формирањето мислење, освртот на содржината од прочитаното дело, анализата на ликовите, пронаоѓањето на скриените пораки се само дел од целите кои се реализираат преку „Книжевната работилница“ која се

организира во Библиотеката. Таргет група се членови од 13 до 18-годишна возраст, односно тинејџери. Библиотекарот кој го води овој проект го истражува интересот на таргет групата, при тоа внимава на вредностите кои треба да ги пренесе избраната книга. Избраната книга ја изнајмуваат членовите - учесници и

ја читаат во одреден временски период. На договорениот датум се разговара за избраната книга, се изнесуваат ставовите на читателите и се разменуваат мислења. Предлог-книгите од домашни автори се настојува да се обработат во присуство на авторот. Придобивките од овој проект се однесуваат и на Библиотеката како институција и на младите личности кои позитивно се надградуваат. Учесниците преку оваа активност влијаат на своите врсници, така што Библиотеката добива нови членови.

Ангажирањето на Библиотеката во реализација на работилници по повод значајни датуми, различни проекти со вклученост на мали и млади читатели, резултира со зголемен број активни млади членови, како и зголемен број зајмена граѓа од нивна страна. Најголемата придобивка, која воедно ги оправдува залагањата, е тоа што минатата година Најчитател во Одделот за возрасни беше член од седумнаесетгодишна возраст.

Тоа е доволен показател дека Библиотеката е на добар пат во исполнување на својата мисија, да влијае на формирањето генерации млади луѓе кои ќе научат како да мислат и на кој начин да го искажат тоа.

Би завршила со мотото на мојата Библиотека, кое гласи „ Библиотеката е место каде што се храни умот“